

STANISŁAW SITAREK

**LINIA TRAWAJOWA
DO
BYDGOSZCZ WSCHÓD**

31 STYCZEŃ 2019

Linia tramwajowa do Bydgoszcz Wschód

Historia linii tramwajowej do wschodnich dzielnic Bydgoszczy liczy grubo ponad 100 lat. Swój początek bierze wraz z nadejściem XX wieku. A wszystko zaczęło się dnia 16 maja 1900 r., kiedy to spółka tramwajowa „Allgemeine Lokal-und Strassenbahn-Gesellschaft” otrzymała koncesję i zezwolenie na budowę i eksploatację, trzeciej linii tramwajowej w Bydgoszczy. W założeniach miała ona połączyć Fordon z Wilczakiem i przebiegać przez Szretery. Ze względu formalnych i finansowych budowę trasy podzielono na etapy. Jako pierwszy powstał odcinek z Szreter do Pl. Teatralnego. Prace ukończono w wigilię Bożego Narodzenia – 1900 roku, a pierwszy tramwaj na nowej trasie pojawił się dzień później, w święto Bożego Narodzenia – 25 grudnia 1900 roku. Trasa z pl. Teatralnego biegła, tak jak dziś ul. Wilhelmstraße (Jagiellońskiej) i kończyła się mijanką tuż obok młyna Kentzera (obecnie hotel „Słoneczny Młyn”). Drugi odcinek linii z placu Teatralnego na Wilczak został przekazany do eksploatacji pół roku później – 25 maja 1901 roku. Budowę trzeciego odcinka, od ul. Jagiellońskiej do Fordonu, z uwagi na koszty odłożono na kolejne lata. Jednak pierwsza wojna światowa sprawiła, że ta inwestycja, jak i wydłużenie trasy na ul. Toruńskiej nie doczekały się realizacji.

W tym miejscu warto wspomnieć, że do 1920 r. de facto, była to linia podmiejska. Dzielnicą Prinzenthal (Wilczak) i Schröttersdorf (Szretery) znajdowały się już poza obrębem granicy ówczesnej Bydgoszczy.

Kraniec linii na rogu ul. Fordońskiej i Gajowej. Ok. 1906 r.

Plac Teatralny w latach międzywojennych. Ze zbiorów St. Sitarka

Tramwaj linii nr „C” w drodze na Bartodzieje Wielkie. Lata niemieckiej okupacji. Ze zbiorów St. Sitarka

W 1903 r. wspomniana linia została częściowo wydłużona na wschód, wzdłuż ul. Fordońskiej w stronę Fordonu. Przybył kolejny odcinek trasy o długości – 0.95 km, z Szreter na Wielkie Bartodzieje. Od tej pory tramwaj kończył bieg na wysokości obecnej ul. Gajowej, gdzie na krańcu wybudowano mijankę do zawracania wagonów. W tym momencie długość trasy liczyła – 5,4 kilometra.

Trzeba powiedzieć, że początkowo tramwaje w Bydgoszczy były oznaczone kolorami, a na dachu wozu miały umieszczone, po prawej stronie latarnie, które wieczorem były podświetlane. Obok nich, na środku znajdowały się tablice kierunkowe, z nazwą przystanku końcowego. Linia Wilczak – Bartodziej Wielkie była oznaczona kolorem „Biały”, a od 1932 r. dużą literą „C”. Z dniem 1 stycznia 1949 r. linia „C” została oznaczona cyfrą „3” i trwa to do dziś.

Lata 50. ubiegłego wieku – tramwaj linii nr „3” w drodze na Wilczak. Ze zbiorów St. Sitarka

Tramwaj linii nr „3” na ul. Świerczewskiego (obecnie Św. Trójcy) – 1957 r. Ze zbiorów St. Sitarka

Tak kiedyś podróżowali pasażerowie tramwaju linii nr „3” w latach 50. ubiegłego wieku.

Ze zbiorów WiMBP w Bydgoszczy

Tramwaj linii „C” na ul. Nakielskiej w latach międzywojennych. Obecnie w tym miejscu jest rondo Grunwaldzkie. Ze zbiorów Wł. Kałdowicza

Tramwaj linii „3” w drodze na Wielkie Bartodzieje – 1954 roku. Ze zbiorów WiMBP w Bydgoszczy

Tramwaj linii nr „3” – 21 lipiec 1952 rok. Ze zbiorów WiMBP w Bydgoszczy.

Pętla tramwajowa „Wilczak”. Ze zbiorów St. Karbasza

Początkowo trasa linii nr „C”, a potem „3” była jednotorowa z licznymi mijankami. Dopiero w latach 50÷60. ubiegłego wieku na wielu odcinkach dobudowano drugi tor, a w drugiej połowie 1957 r. linia została wydłużona dalej na wschód, wzdłuż ul. Fordońskiej i zakończona pętlą na wysokości ul. Polanki.

Pętla tramwajowa „Polanka” ok. 1968 roku. Ze zbiorów St. Sitarka

Już w latach 1958-59 władze miejskie zamierzały przedłużyć linie nr „3”, o dwa kilometry, aż do ul. Spornej. Miejska Rada Narodowa miał się postarać o kredyt na dokumentację techniczną, natomiast wkład materiałowy i „robociznę” miały wnieść zakłady pracy ulokowane w tej części miasta. Jak pisała lokalna prasa zainteresowanych tym zamierzeniem było spore, szczególnie przez: PZWME, Sklejki, dawny Lloyd (obecna Żegluga Bydgoska), Zjednoczone Zakłady Rowerowe „Romet” i inne zakłady pracy. Liczono też na pomoc społeczeństwa. W każdym bądź razie inwestycja ta była przyrzeczona w okresie kampanii wyborczej.

W marcu 1966 roku przygotowania do rozpoczęcia przedłużenia linii były już daleko zaawansowane. Powołana z inicjatywy Bydgoskiej Fabryki Kabli „Społeczna Międzyzakładowa Komisja Budowy Linii nr 3” zapięła wszystkie prace organizacyjne „na ostatni guzik”. Kiedy zatwierdzono dokumentację techniczną, Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Robót Drogowych (WPRD) natychmiast przystąpiło do realizacji zadania. Tego samego roku kosztem ok. 2,5 mln zł, rozpoczęto budowę tzw. podtorza na odcinku od ul. Polanki do ul. Fabrycznej. Równoległe z tą inwestycją była realizowana rozbudowa ul. Fordońskiej o drugą jezdnię. W styczniu 1967 r. choć zima kalendarzowa była w pełni, znośne warunki atmosferyczne pozwalały na kontynuowaniu robót torowych w ciągu ul. Fordońskiej. Przy układaniu żelbetowych podkładów i montażu torów zaangażowane były dwie brygady monterów. Najbardziej zaawansowane prace można było zaobserwować na odcinku od ul. Bałtyckiej do ul. Szajnochy, gdzie położonych zostało już 800 metrów szyn. Na znacznym odcinku trasy zostały wykonane fundamenty pod słupy trakcyjne. Według planu w I kwartale 1967 r. prace torowe przesunęły się do ul. Fabrycznej. Inna ekipa WPRD pracowała przy wycince drzew i wyburzaniu domów znajdujących się na drodze drugiej jezdni. W sierpniu tego roku pomimo wielu trudnościach na jakie napotkał wykonawca, roboty torowe przy budowie linii tramwajowej na ul. Fordońskiej przebiegały planowo. Do tego czasu udało się położyć już ok. 2500 metrów bieżących toru i ustawić słupy trakcyjne. Prace koncentrowały się głównie na budowie rozjazdów do przyszłej pętli „Bałtycka” oraz torowiska od ul. Fabrycznej do ul. Wyścigowej. W styczniu 1968 r. na odcinku dwóch kilometrów trasy podwieszono przewody sieciowe. Do zainstalowania pozostało jeszcze trzy kilometry. Tego roku prace torowe były kontynuowane na odcinku od ul. Towarowej do ul. Wyścigowej.

W końcu nadszedł taki dzień – 1 maja 1969 roku, kiedy tramwaje pomknęły wzdłuż Fordońskiej do pętli Bydgoszcz Wschód. Tego dnia od godzin rannych do 18.00 na odcinku Bartdzieje – Bydgoszcz Wschód kursowały dwa wozy tramwajowe, które woziły pasażerów za darmo. Natomiast dzień później - 2 maja na nowo wybudowanym odcinku linii wprowadzono normalny ruch liniowy. Od tej pory „trójka” w relacji: Wilczak – Bydgoszcz Wschód zaczęła kursować w odstępach co 8 minut, a obsługiwało ją 10 wozów tramwajowych składających się z trzech wagonów.